

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EȘCEPTIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente: Pe un an: cor. 10. Pe 1/2 an: cor. 5. În străin.: cor. 12. Numărul 50 bani.	REDACȚIA: Dr. Ioan Sămpăleanu, Ștefan Roșianu, Dr. Victor Macaveiu, Dr. Alexandru Nicolescu și Dr. Alexandru Rusu.	Redacția și Admini- strarea: »Cultura Creștină«. Blaș— Balázsfalva.
--	---	--

Viețile sfinților de azi.

Biserica e pentru toate veacurile. Toate proprietățile ei rămân neștirbite în seria anilor cari trec mereu. Hristos e de față în sfânta sfintelor și astăzi cum eră de față tot acolo, când Apostolii îi împrăștia în învățătura în lumea largă, când martirii își vărsau cu entuziasm sângele pentru blândul Nazarinean, ca și atunci când se adunau părinții prin soboare să pecetluiescă dogme pe cari ereticii le trăgeau la îndoială sau le negau și să *subscrie canoane* dătătoare de viață. El își împlinește cu o perseveranță dumnezească promisiunea, el rămâne cu noi până la capătul veacului...

Iar unde e Hristos acolo e credință; cu Fiul Vergurei Maria sălășluiește alba lumină; lângă Mântuitorul lumii e adevărata viață; unde e Iisus cel restignit pe cruce acolo măreață și strălucitoare domnește podoaba sfințeniei. Eu sunt lumina lumii... Eu sunt calea, adevărul și viața... Cel ce vine la mine nu va umbla întru întunec... Așadară fiind Hristos vecinic de față în inima bisericii sale, va fi cu neputință ca în ea să nu ardă pururea flacăra credinței, să nu se resfrângă în ochii ei totdeauna razele dumnezeieștilor lumini, să nu se pipăe oricând pulsul unei vieți pe cât de mistice pe atât de viguroase și de nemuritoare și să nu se întâlnească mereu nota aceea caracteristică a cereștilor înălțimi care este *darul sfințeniei*.

Iai în mână filele prăvuite ale hrisoavelor bisericești, îți uiți de tine printre rânduri încâlcite din codici cu majuscule ori cu minuscule, mai dai de un sul de pergament ori de piele de căprioară și eventual îți pierzi privirea prin vre-un palim-

pseste ascuns într'un colțișor uitat dar strălucit a cutării bibliotecii din Roma și des foarte des inima-ți rămâne strins prinsă în istorisiri senine din viețile milioanelor de sfinți, cari se perândă în șir îndesat prin aceste mărturii scrise a tuturor anilor, dela Hristos încoace până în ziua de azi.

Și pieile de căprioare și codicii scriși cu grije și cu răbdare multă lasă loc marilor cărți tipărite în folio ca și aceste la rândul lor să-și lase locul drăgălașelor volume imprimate în cel mai modern linotype, ca să poți să-ți porți îndestulirea din suflet printre vieți de sfinți bătrâni în haine noi de sărbătoare, ori prin vieți de sfinți trăite cu noi, în aceleași zile de micime sufletească ca și în aceleaș ceasuri de încredere superbă dar extrem de oarbă în egoismul nostru propriu.

Însă de multeori suflete desiluzionate de otrava unei vieți trăite fără nici un rost, cari au ramas reci cetind istoriile sfinților din întâiele veacuri cercând mângăiere și neaflând, simțind că *lipsia din ele nota vremii lor*, — au uitat amarul drojdiilor beute, dacă li-s'a pus în mână viața duioasă a vreunui sfânt care a avut să se lupte cu aceleași tendințe ca și ele, cari a trebuit să sufere greutatea aceleiaș cruci; și ticăloșia aceluiaș veac de sceptici ca și ele eră silit să o calce în picioare.

Când pătrunzi cu ochiul umed *viața unui sfânt din zilele tale ori din apropierea lor*, parecă îți crește inima și capeți putere. Poruncile evanghelice ți-se par așa de naturale, așa de cuminți și încapi să dorești a fi tovarăș de luptă și de învingeri, cu eroul ce-ți apare într'o lumină necunoscută nouă, el și învățătura ce-o spovedește el. Nu e așa iubite cetitor că rar te-ai simțit atât de curat ca și atunci când cetind suferințele unui suflet mare, cari erau și suferințele tale, cuprinde-ai că se mestecă duhul lui cu duhul tău, tăria lui o pricepeai curgând, prin vinele tale vrăjindu-te în mregea sfântă a celor mai eterice elevări sufletești?!

Cât de bine ne-ar prinde nouă să avem cât de multe vieți de sfinți. Abia avem una ori două. Cu o carte însă cu greu ocupi o lume întreagă și și mai cu greu o poți vindeca de boalele ce-i sfășie sufletul. Și va fi bine că dacă nu suntem în stare să compunem lucrări originale, barăm să facem traduceri și în alegerea lor cred că va fi și mai bine și că am face și cel mai hotărât serviciu cauzei mari căreia îi slujim *dacă am alege vieți de sfinți mai noi*. Sunt în literatura apu-

sană bogății neprețuite pe terenul acesta, dintre cari unele luate și din punct de vedere curat literar sunt adevărate cap de opere, ce au putut stârni în lumea lor uriașe revoluții sociale și culturale urmate totdeauna de enorme îmbunătățiri morale...

Și cum în curând societatea s. *Unire* va începe să dea roadă și să publice lucrări în direcția aceasta, noi credem *că ar fi îmbrățișată cu toată căldura din partea întregului public românesc o colecție de vieți de-a sfinților, și mai cu seamă de-a sfinților mai noi.* S'au urât oamenii de-atâtea vorbe sarbade și goale, sufletele cer hrană solidă și nu află numai curente de ape ce de multeori nu sunt în stare să le aline setea după viață și după curățenie, căci apele acestea tulburii țin un drum care de *multeori* nu se sfârșește în împărăția dalbă a inimilor feciorelnice. Lumea de azi cufundată și pierdută în lirism și erotism ce foarte des scutură petale de roze abia îmbobocite are lipsă de toată puterea electrizătoare a eroilor cari au știut-o disprețui.

N'am vrea însă să fim rău înțeleși. Nu desprețuim noi, Doamne ferește și apără, pe sfinții de demult ori slova vremuită ce ne povestește viața lor. Nu! Noi plecăm genunchii înaintea chipurilor sfinte, bătrâne de pe iconostas, cinstim cu smerenie pe sfântul Simeon Stâlpnicul cu viața de înger și ne închinăm cu toată umilința înaintea bineînvingătorilor martiri și a cuvioșilor sfinți fără de argint, iar s. Gheorghe și s. Niculae au și acum toată dragostea noastră, cum poruncește sf. maică biserică. — Nici nu suntem de părerea, că sfinții cari s'au strecurat luminoși în biserică dela conciliul din Florența încoace ar trebui introduși și *în cărțile noastre rituale.* Nu! Însă nici aceea nu vrem să o negăm, *că sfinții aceștia bine că aproape exclusiv din apus ne-ar aparține și nouă,* ar fi și ai noștri, fiind stințenia în biserică a bisericii întregi ori unde s'ar manifesta ea sub arșița soarelui dela ecvator ca și în umbra Anzilor din lumea nouă, printre ghețarii etern netopiți ai polului nordic ori pe țărmurii pururea veseli a încântătoarei Italii; comunio sanctorum nu e pecetea exclusivă a unui ori altui rit vie el dela răsărit ori dela soare apune, *ea aparține întregii biserici alui Hristos.* Iar de altă parte rămânând biserica etern nemișcată pe pedestatul acelorași dogme și sub ocrotirea aceleiași morale totuș ea reînvie pururea renoită în tinerețe ca vulturul prin mijloace cari cadrează bine cu avântul

și cu umilința veacului în care trăește și dintre mijloacele acestea nu cel din urmă este pilda luminoasă a sfinților vremilor noi.

Afirmarea noastră așadar se ȣermurește numai la lectura și la scrierea, ori traducerea vieților de sfinți cari au trăit aproape de noi, cari au cunoscut în toată golăitatea ei răutatea anilor din urmă, cari seamănă cu noi, viețuind perfect între aceleaș ȣndeletniciri și necesități ca noi cari prin urmare nu-ți îngăduie pe buze scuza atât de des șoptită de inimi fără rezistență la rău, că s'ar fi schimbat vremile, că o viață curată ar fi absolut cu neputință în secolul luminii electrice și al nebunelor automobile, că poruncile lui Hristos ar fi fost bune de oamenii simplii ai veacurilor obscurantiste, că azi am avea cu totul alte probleme de isprăvit și alta ar fi tendința aeroplanului ce cucerește văzduhul, bine că la aparință ar vrea să se apropie mai mult de tronul celui „Preafălnit... Sfinții cari au auzit șoptindu-se la urechile lor spusul acesta, desigur vor fi cu viața lor cea mai solemnă desmințire a lui, smulgând din rociul comod al minciunii acesteia atâtea inimi destinate unor regiuni mai sublime de cum sunt împrejurimile sufletelor de rând.

Când cetești cu inima caldă viața unui Filip Neri, nou apostol a Romei, ori plângi pe cartea ce-ți povestește întoarcerea sfântului Ignațiu de Loyola, ori nu te poți deslipl de istoria serafimei din Andaluzia (S. Tereza) ori a noului Ioan din mijlocul *veac. al XIX.* (Ioan B. Vianney), copil fidel a Franciei ce și-a fost recăștigat odată credința ca să și-o piardă în curând știe Dumnezeu pe câtă vreme încă; ori apropiindu-te și mai tare de ceasurile ce-ți bat tic, tac ȣie, când așști la moartea ei pe cea mai sfântă călugăriță din *Lisieux*, care sboară la cer într'un act de dragoste divină tineră de douezecișipatru de ani în *30 Septemvrie 1897* (Souer Thérèse de l'Enfant-Yésus) și apoi când nu lași să treacă nici șase ani ca să poți îngropă nu fără mulți, mulți stropi limpezi în geană la *Paștile anului 1903* pe ceea ce purtă vii în mânilor și picioarele sale, ranele marelui seu Iisus, pe estatica *Gemma Galgani* din Lucca Apenninilor, atunci, oh atunci dispore tăria ispitelor și a tendințelor întunerecului, soarele ȣi-se pare că e mai plin de lumină și visurile tale din ceasuri veghiate sunt tot mai luminoase, tot mai vergurii, pe frunte se așează tot seninul ceriului plin de stele sclipitoare într'o noapte dulce de vară, ochii modești

se pleacă, să nu vadă tot ce pot în veacul luminii și buzele cu drag se feresc să spună tot ce știu în secolul unui văzduh spintecat de aeroplan, iar peste sufletul devenit cu adevărat creștinesc, se lasă o pace adâncă, o pace neturburată, o pace sfântă, pacea unui Dumnezeu răstignit pe lemnul crucii...

Dr. IOAN COLTOR.

Un scriitor sas din veacul XVII despre noi.

Din v. XVI încoace intîmpinăm o mulțime de scriitori sași, cari în lucrările lor ne amintesc, într-o formă sau într'alta, și pe noi românii din Ardeal. Unii au cuvinte de neînfrînată ură, de dispreț suveran față de noi, alții din contră ne arată o simpatie caldă, prețuind drept — uneori exagerat chiar — calitățile noastre romanice. Unul dintre acești din urmă este și Ioan Tröster în cartea sa „Das alte und neue Dacia“, scoasă în Nürnberg la 1666. Cartea este o descriere etnografică a Ardealului. E scrisă cu mult aparat pentru vremile acelea. Autorul ș'a pus toată ambiția sa juvenilă — era student în teologie, filozofie și medicină: „studiosus SS. Th. et Philosoph. Medicae“ —, ca să facă o lucrare, care să facă cinste neamului său și notabilităților săsești de pe aceea vreme, pe cari îi înșiră în prefață. — Și i-a și isbutit. Din toți autorii sași ai v. XVII Tröster aduce mai multe note nouă, mai multă originalitate în grupare și în păreri, și cel mai mult material informativ. Cartea a fost primită de contemporani bine și a fost apreciată călduros. Ne-o arată această o poezie de recomandăție, — pusă îndată după prefața autorului, — a unui C. Arnold „Profesor“. Poezia are câteva versuri finale, ce ne privesc și pe noi.

Du ringes Blösche-volk.
Du Römischer Schaafbauer!
Leg deinen Hut stets ab,
Denn du gehst in der Trauer.
Kuss Teutschen nun die Hand,
In deiner Römer Land“.

Lucrarea stă din patru „cărți“ (Buch). În cartea I-ă la început, se nizuiește să stabilească numele și originea diferitelor popoare cari au locuit în Dacia înainte de Hristos, cu dese

provocări la scriitorii vechi. După aceea se ocupă cu originea, obiceiurile și portul Ungurilor. În c. II—III se ocupă cu Sașii, pe cari — conform tradiției istorice contemporane — îi socotește de urmași ai Goților și Dacilor, va se zică de cei mai vechi locuitori ai Ardealului. În cap IV se ocupă cu noi. Căldura cu care acest compatriot sas vorbește despre „bloochii“ vremilor sale, mă ispitește să dau, în traducere, o parte din cele spuse despre noi.

... „Poporul acesta este astăzi în țară așa de puțin luat în samă, încât nu este socotit între staturile țării, nu are nici un oraș, nici un castel... ci își are numai colibele sale împărțiate parte prin munții țării, parte prin orașele și târgurile nemțești și ungurești; dar, în ce privește originea, sunt soldații de graniță, pe vremuri foarte vestiți, ai Romanilor nobili. Va se zică după Nemți ar fi cei mai vechi locuitori ai țării; pe cari împăratul Traian la 100 d. Hr. i-a adus aici, când el a bătut pe regele nemților, pe Dietschiwald... În Ardeal nu se bucură de nici o libertate; aproape toți sunt păstori și zileri (Taglöhner).“

În cele ce urmează se ocupă pe lung cu derivarea etimologică a cuvântului „Wallach“. Isprăvind cu aceasta, continuă (cap. IV) cu portul și obiceiurile românilor.

„Oricât de desprețuit ar fi acest popor în Ardeal, totuș un ochiu iscusit recunoaște cu ușurință originea lui romană... La această origine cearcă să reducă Tröster multe din obiceiurile Românilor; ca bunăoară feliul de aș purtă părul, de a saluta, cum și forma în care poartă „sumanul“ („Sekek“ cum îi zice dânsul). Spre dovedirea celor spuse, nu uită să îndrume, destul de des, la autorii latini. — Femeile „valache“ pregătesc hainele pentru întreagă casa, întocmai cum pregăteau femeile romane.

Bărbații poartă cămeși lungi, în falturi; opinci („Pintoch“) din piele de porc „înfășurate și legate în așa fel, cum nici Pompei în Roma n'ar fi putut purtă altfel“; în mână poartă bâta, toiag („Toagul“), pe care-l mănuiesc foarte isteț.

Femeile poartă de asemenea haine făcute de ele; îș ung „bucuros“ părul cu unt; fetele îș poartă capul gol; femeile îl acoper c'o învălitoare... Aproape toți sunt păstori și plugari; mai tare le plac oile, cu cari vara se duc în munți cu tot avutul; aici duc o viață de petrecere și de cântece, cum nici „Pan și zeii săi câmpenești“ n'ar putea s'o ducă altfel. „Ceea

ce a descris Virgilius în Bucolicele sale, aceea se poate vedea ca în viva praxi, în chipul cel mai viu, la acești Tityri“.

Între mâncări amintește mămăliga ca principală („Pulets, Kollets“).

„Cine vrea — adaugă Tröster — să aibă o dovadă și mai sigură și mai neîndoioasă despre originea lor romană, acela să le privească cu ochi pricepuți jocurile...“.

Flăcăii merg cei dintâi pe locul de joc, cu cămeșile lor în falturi „romane“, cu cusături, pe spate și piept, ce dau litera latină M.; „sagulum“-ul lor sau „sekek“ (suman) îl poartă atârnat de gât, peste mâna stângă, iar mâna dreaptă are cusături frumoase, „întocmai ca vechii imperatori romani“. — Fetele sunt împodobite cu cercei, inele de fer sau cusitor; pela tâmpile cu bani vechi și scoice mici; la gât cu corale albe sau roșii; pe cap poartă cununi de roze sau alte flori, „așa că se pare că am avea dinaintea ochilor floraliiile romane. Și când încep să bată întăritat pământul cu picioarele, fluerașul (Pfeiffer) se așează în mijlocul jocului, în jurul căruia tineretul formează un cerc prinzându-se de mâni sau de năfrâmi... după aceea sar și se învârt întocmai cum descrie Livius că făceau salii sau preoții — jucători la Romani“. — Vorbind despre limbă, zice că nicăiri, nici la Spanioli, nici la Italiieni și Francezi, nu s'au păstrat atâtea urme de limbă latină, ca la acești „țărani romani neînvățați“.

Aparțin bisericii orientale (Reussische Kirche“). Preoții („Poppen“) lor nu învață nimic altceva, „decât a scrie și a ceti rusește“ („als Reussisch lesen und schreiben“). În tot ce se ține de religie sunt asemenea „rușilor și moscoviților“.

Lucrurile spuse, Tröster le știe din experiența-i proprie, ca unul ce a trăit „într'acești oameni“ și le cunoaște și limba („und ihre Sprach sebst reden kan“).

Nu se îndestulește numai cu simpla constatare a latinității limbei „valahice“, ci se nizuiește s'o și dovedească. Aduce, columnatim, expresiuni și cuvinte românești, dându-le însămnarea în latinește și nemțește. — La urmă aduce și o mustră de limbă, scrisă după auz. O redau în întregime, ca un curiosum :

„Assa greschte Rumuny
En zara Erdelyeske
Barbaty su Muiere
Voinicz su Fătelye

Ku Fitschori lor
Su la zara Munyteneaske
Su la zara Rumenaske
Su la Maramorosch
En mai mult zara nu sent Rumuny“.

PETRU SUCIU.

Autorii cărților liturgice.

IV.

Sf. Andreiu Criteanul.

Sfântul Andreiu, arhiepiscopul Cretei, a încercat să imiteze pe Roman cântărețul, dela care a și împrumutat condacul canonului mare: „suflete al meu“, care e partea cea mai frumoasă din tot canonul¹⁾. Deci Andreiu nu îl ajunge pe Roman în cântările, în cari îl imitează. Iar în cântările, în cari umblă Andreiu pe picioarele sale, e sarbăd, vorbă multă, având ceva valoare nu prin originalitate ori entusiasm, ci prin reflexiunile sale. Cântările lui nu se mai sfârșesc, aceeaș idee o întinde în niște arabescuri lungi, prin ce obosește și pe cel mai binevoitor ascultător. Ii place să îngrămădească definițiile dogmatice, dar nici acestea nu-ți încălzesc sufletul. Strădania, ce și o pune în adunarea antitezelor, jocurilor de cuvinte și asămănărilor, îl apropie mai mult de poezia artistică decât de măreția nefericită a cântăreților de mai înainte, însă expunerea lui e mai simplă și mai la înțeles decât a scriitorilor de cântări bisericești, cari au cultivat mai mult poezia artistică²⁾. În biografia lui Andreiu i-se laudă poeziile, „cu toate că nu se găsește în ele multă frumusețe, iar numărul și măsura silabelor schioapătă, asemenea și ritmul, care i-a dat lui Andreiu mult de lucru, fără să aducă roadele cuvenite“³⁾. Foarte aspru îi critică poeziile Pargoire, când le numește „producțiuni inferioare“⁴⁾.

Cea mai însemnată cântare bisericească alui Andreiu e canonul cel mare, care se cântă în Joia săptămânii a cincia din postul Paștilor. „Adunând toată istoria Testamentului vechiu și

¹⁾ Krumbacher, op. cit. p. 667. ²⁾ Acelaș, p. 674.

³⁾ Migne, Patr. Gr. Tom. XCVII. col. 1305 ⁴⁾ Op. cit. p. 108.

și nou, și stringându-o la un loc, a alcătuit cântarea aceasta de acum... Prin canonul acesta îndeamnă tot suflul să iubească tot ce este bine în istorie și să urmeze după putere; iară de ce este rău să se ferească... Încă așa de frumos este limpezit în vorbă și cu tocmeală așezat, încât este în stare a muiă chiar și sufletul cel mai împietrit și a-l deștepta spre umilință și spre întoarcerea la bine; numai dacă îl cântă cineva cu inima umilită și cu bună chibzuială¹⁾. Cât de adevărate sunt cuvintele acestea, s'a putut convinge scriitorul acestor șire în biserica sfânta Barbara din Viena. Rutenii din Galiția au o cârtică de rugăciuni, cum e Acatisterul dela Blaj, în care se cuprind cântările bisericești mai lungi, cari se folosesc mai rar, cum e Acatistul, Canonul cel Mare, Paraclisul, Prohodul și Invierea Domnului, și când se săvârșesc în biserică aceste slujbe, poporul întreg cântă laolaltă cu cântăreții; melodia nu prezintă nici o dificultate, căci e identică cu ceea a poeziilor populare. Ei bine, și dacă nu înțelegi nici o vorbă din ceea ce cântă toată biserica, și vezi celea 250 mătănii, făcute după tipic, să ai și sufletul cel mai împietrit, și trebuie să te deștepi spre pocăință. — Ar fi bine să se introducă aceasta practică și la noi, ori cât de lungă ar fi slujba, căci își aduce roadele.

Biserica îl laudă pe Andreiu, căci cântările lui sunt pline de dulceață pentru toți credincioșii, adecă le înțeleg, și le gustă cu plăcere toți, nu numai clasa mai cultă. În slujba dela ziua sfântului, 4 Iulie, citim: „Făcându-te organ dumnezeesc al Duhului, cu prea dulce glăsuire, îndulcești totdeauna inimile tuturor”²⁾; „de frumusețile cuvintelor și ale dogmelor tale toți credincioșii indulcindu-se, cu bună credință se veselesc”³⁾. E plictisitor poate pentru un bun cunoscător al lucrurilor sfinte, să asculte atâta poliloghie despre acelaș lucru, însă e foarte folositor pentru popor, care are puține cunoștințe, și care se gândește mai încet, deci pentru ca să înțeleagă și să-și însemneze un lucru, trebuie să îl desvolți pe încetul, și să i-l spui mai adeseori. Condacul îl laudă pe Andreiu cu următoarele cuvinte: „Trimbițând luminat dumnezeieștile cântări celea cu dulceață, te-ai arătat luminător lumii prea luminat”⁴⁾.

¹⁾ Sinaxarul în Triodul cit. p. 472. Ce vorbă multă se face în cântările bisericești, se poate vedeă din acest sinaxar: »adunând... și stringându-o la un loc» scl.

²⁾ Mineiul lunei lui Iulie. București, 1894. p. 37. ³⁾ Op. cit. p. 40.

⁴⁾ Op. și p. cit.

Sf. Ioan Damaschinul.

Ioan, călugăr din lavra sfântului Sava de lângă Ierusalim, numit Damaschin după locul nașterii, orașul Damasc, e unul dintre cei mai bogați scriitori bisericești. Cântările lui ocură uneori sub numele întreg și obișnuit: Ioan Damaschinul, de altă dată le găsim sub numele de: Ioan Monahul¹⁾, deși după Krumbacher²⁾ mai e și un alt scriitor de cântări bisericești cu numele de Ioan Monahul, carele a trăit în secolul al V, pe când Damaschin a trăit în secolul al VIII. E scris de Damaschin canonul învierii, al înălțării, al schimbării la față și al bunei vestiri³⁾, și alte cântări multe. Octoihul e socotit întreg ca opera acestui sfânt⁴⁾, care e indicat ca autor pe titlul cărții. Scriitorii mai noi nu vreau să admită, ca Damaschin ar fi scris toate cântările din aceasta carte. Ei susțin, că în ea se cuprind și alte cântări cu mult mai vechi, pe cari le-a aranjat apoi Ioan — împreună cu ale sale — în forma în care se găsesc astăzi⁵⁾.

Acest scriitor a încercat să reintroducă în cântările bisericești poezia prozodică, cum a fost pe vremea sfântului Grigorie Nazianzenul, căutând cât mai multă artă și varietate, atât în expresiuni cât și în forma poeziilor. Incercarea n'a fost norocoasă, versurile scrise în acest fel nu mai sunt așa de plădinoase, iar claritatea suferă mult din aceasta pricină⁶⁾.

Krumbacher spune, că dorind Damaschin să facă poezii artistice, ale căror versuri să fie bogate în fineță, artă și varietate, cântărilor lui le lipsește claritatea și focul entusiasmului. În loc ca să se îndestulească cu acrostihurile vechi, unde numai litera dela începutul strofei eră luată în socotință la formarea acrostihului, compune acrostihul din literile inițiale ale tuturor versurilor. Astfel mintea lui trebuie să-i stea totdeauna la aceea, să înceapă versul cu un cuvânt, a cărui literă inițială să se potrivească în acrostih. Aceasta — jucărie — și alte lucruri artificiale de acest soi, fac, ca să nu fie așa de clare poeziile lui, unele din ele sunt chiar așa de „întunecoase“ ca și vechile cântări mitice ale Grecilor⁷⁾.

¹⁾ Nilles, *Kalendarium*, Tom. II. p. 371.

²⁾ Op. cit. p. 663. ³⁾ Migne, *Patr. Gr.* Tom. XCVI col. 1363—1370 și 830—854. ⁴⁾ Nilles, op. cit. Tom. I, p. XLVI

⁵⁾ Krumbacher, op. cit. p. 674.

⁶⁾ Baumgartner, op. cit. vol. IV p. 529.

⁷⁾ Krumbacher, op. cit. p. 674 urm.

Când Damaschin expune și apără dogmele, felul lui de a vorbi și de a scrie e simplu și pe înțeles. Toată silința lui e într'acolo, să numească lucrurile cu vorbe potrivite și obișnuite ¹⁾. Și dacă dă uneori mai multă importanță stilului, și dialecticii, o face pentru ca să învingă pe filosofi eretici, cari altfel nici n'ar mai fi stat cu el de vorbă ²⁾. Cu domnii trebuie să vorbești domnește, și mai ales cu învățații. Vedem și în literatura română, ce batjocoriți sunt — de unii — scriitorii poporani.

Toți editorii țin să laude, pe cât se poate și chiar pe cât nu se poate, pe autorii cărților lor, fac un fel de: „ca la mine nu-i la nime“. Și dacă sunt unii, cari scoboară glasul la o notă mai de jos, o fac, pentrucă n'au ce face, văd și ei, că trebuie să o facă, aceasta o pretinde adevărul crud. Donatus Veronensis publicând scrierile sfântului nostru, adresează o prefață „linquae graecae amatoribus“, în care ține să-i roage: „Dacă ați primit scrierile oratorilor, filosofilor și preoților greci, nu le lăpădați nici pe acelea, cari fiind scrise cu o inspirațiune dumnezească, sunt cu mult mai vrednice de admirațiune... Iată vă dăm aici pe Damaschin, care foarte limpede a cuvântat despre toată religiunea creștină... și toate le-a înjghebat cu atâta înțelepciune, încât, dacă e permis să vorbim așa, chiar și femeile, și oamenii neștiutori de carte îi înțeleg perfect toate scrierile, numai să nu fie cu totul necunoscători de limba greacă“ ³⁾. Oamenii, cari se ocupă de știința limbii grecești, citesc clasici, în cari află tot ce caută. Stilul și limba lui Damaschin nu le va putea oferi aceea, ce găesc ei în clasici, de aceea trebuie să se roage Donat, ca să fie citit și Damaschin.

Pe Damaschin îl înțelege ori și cine. Iea numai un octoih vechiu, căci în acesta e limba mai bună, și te du în o biserică curată, unde nu e slujbă ci numai tăcere sfântă, și te apucă de citit, cu inima înfrântă și cu bună chibzuială, de pildă cântările dela vecernia glasului I, și vei vedeă, cum zice Donat ⁴⁾, cu câtă claritate — *μικτὰ διαφω* — sunt scrise acestea cântări.

Cântările bisericești din ziua sfântului — 4 Decemvrie — laudă pe Ioan pentru cunoștințele lui dogmatice și pentru frumu-

¹⁾ Vezi Praefatio generalis la scrierile lui Damaschin cap. XVI, la Migne, Patr. Gr. Tom. XCIV, p. 75.

²⁾ Op. și tom. cit. col. 79 urm.

³⁾ Vezi la Migne, Patr. Gr. Tom. cit. col. 102. ⁴⁾ Tom și p. cit.

sețea stilului, zicându-i în pilde: „Ce te vom numi pe tine sfinte? Ioan teologul, sau David cel dulce cântător?“¹⁾

Biserica îi este foarte recunoscătoare sfântului pentru lupta, pe care a purtat-o cu frumos rezultat în contra zdrobotitorilor de icoane. Aceasta luptă, cu cuvântul și cu condeiul, o spune biserica prin următoarele cuvinte: „Cu râvnă fiind aprins, toată înțelegerea cea rea a erezurilor celor luptătoare de (=în contra lui) Dumnezeu, o ai surpat prin scrierile cele cu osârdie, limpezind tuturor luminat ceea ce de mult risipite“²⁾. Explicând el limpede tuturor învățătura bisericească despre cultul sfințelor icoane, i-a fost ușor să-i abată pe oameni dela rătăcirea ereticească. Mai ales, că Damaschin era un om foarte învățat, sau cum ne spune sinaxarul zilei de 4 Decemvrie: „pedepsit la carte“³⁾.

Astfel merită cu tot dreptul numele de „stea luminoasă“⁴⁾, care s'a arătat „luminător înțelegător lumii“⁵⁾, „învățând pe toți fiii bisericii să cânte cu evsevie“⁶⁾.

Dr. IOAN BĂLAN.

Datorința preotului de a-se pregăti la celebrarea sf. Liturghii.

(Scrisoare .

Scumpe prietino, în numărul 15, din anul trecut, al acestei reviste s'a promis o lucrare amănunțită ca o modestă contribuție privată în scopul unificării serviciului divin, înțeleg a modului de execuție a diferitelor acte și mișcări, ce le săvârșește preotul liturghisitor. Aceasta pentru motivul, că sunt unii preoți, cari urmează practice ce nu sunt în conformitate nici cu rubricile din liturghier, nici cu practicile bisericilor noastre catedrale și în deosebi cu cea a vechii catedrale din Blaj.

Unii preoți, ce-i drept mai puțini, părăsind seminarul își uită prea în grabă de cele învățate acolo; notițele luate pe timpul studiului nu le mai răsfoiesc și nu mai consultează nici măcar autorul, ce l-au studiat și așa, rând pe rând, se abat în măsura bătătoare la ochi dela modul corect de efectuare

¹⁾ Mineiul luni lui Decemvrie, București, 1892. p. 26.

²⁾ Op. cit. p. 36. ³⁾ Op. cit. p. 35. Pedepsit dela παιδείω = instruez, dau educație. ⁴⁾ Op. cit. p. 26. ⁵⁾ Op. cit. p. 28. ⁶⁾ Op. cit. p. 37.

al serviciului divin învățat în școală. Abaterile acestea făcute motu proprio, ori la sfatul vre-unui crâsnic, ori cantor produc disonanțele regretabile, ce se observă mai supărător atunci, când, p. ex., la o sfințire, ori binecuvântare de biserică, la misiuni sacre, ori cu alt prilej însemnat în viața noastră religioasă, ori culturală concelebrează mai mulți preoți la acelaș altar. La astfel de ocaziuni se pot constata mai ușor stângăciile unor preoți și respective practicele contrare în executarea actelor și a mișcărilor dela serviciul liturgic. Pentru evitarea deosebirilor, ori cel puțin pentru împuținarea acelorora îți scriu, iubite, deschis, ca toți cei de bunăvoință, să poată învăța și să-și poată — spre bucuria mea — observările temeinice la scrisul meu.

Nu voiesc să explic eu riturile, nici ceremoniile sacre prescrise. Aceasta au făcut-o alții și la noi. Așa Ioan Ștefanelli (Liturgica bisericii ortodoxe catolice), Răscan (Liturgica sau serviciul divin al bisericii ortodoxe), părintele prepozit și prelat papal Ioan Boroș (Ritualul sau explicarea riturilor sacre a bisericii grecești; — Dumnezeiasca liturghie a celui dintre sf. Păr., nostru Ioan Chrisostom), mai de curând și cu mai mare aparat științific, Păr. canonic Dr. Isidor Marcu (Teologia pastorală, Vol. II. Liturgica). Eu mă voiu ocupa numai cu lucruri mici, mai mult cu lucruri la aparență neînsemnate, din cari însă se compune edificiul măreț al sfintei Liturghii, izvorul nesecat de forță morală și de putere și fericire sufletească.

Înainte de a tracta materia aceasta, țin a fi, dacă nu necesar, cel puțin foarte folositor să mă ocup cu *chestiunea însemnată a datorinței preotului de a se pregăti la celebrarea sfintei Liturghii și cu modul pregătirii*. Nu o fac pentru tine, fiindcă virtuțile tale alese și purtarea ta morală întru toate corăspunzătoare statului îngeresc, ce, din mila lui Dumnezeu, ai îmbrățișat, mă fac să cred, fără nici o șovăire, că tu te pregătești, cum se poate mai bine la săvârșirea celui mai sublim și mai dumnezeesc act. Scriu pentru mizerul tău vecin, vrednic de compătimirea și ajutorarea noastră. Pentru el — se vede — blândeța, afabilitatea, modestia, înfrânarea, prudența clericală și zelul apostolic au fost numai materii de studiu în seminar, ce le-a învățat pentru notă bună; în viață însă nu s'a năzuit, ca acelea să le prefacă în sângele, carnea și oasele lui, prin ce să-și câștige cea mai bună notă, răsplata cea mai frumoasă, care e fericirea cerească. Din motivul acesta aduce

atâta necinste și întunec bisericii cât de multă cinste și splendoare i-ar putea împrumută purtarea și activitatea de apostol, dacă ar avea-o, respective dacă ar desvolta-o.

După judecata dreaptă și convingerea bună a poporului fiecare preot trebuie să fie un centru mic de vitalitate și energie religios-morală, din care să se desprindă lumină și căldură și în jurul căruia să se formeze o atmosferă senină, curată și plină de însuflețire, curaj și de bucurii sufletești. Preotul, care nici chiar la sfânta Liturghie nu se pregătește, încă e un centru, durere numai, că e un centru de ruină, de destrăbălare religios-morală, care infectează în locul întâiu pe familiarii lui: soția, pruncii și servitorii săi. Aceștia, văzând zilnic vieța preotului, auzidu-i vorbele puțin decente, văzând faptele lui de multeori josnice, observând regimul de traiu contra poruncii bisericești despre post, fără de a încercă cel puțin să obțină dispenza cuvenită, observând îmbrăcămintea lui laicizată, cum laicizate îi sunt și moravurile, și observând, cum părintele, scolându-se din pat, aleargă, fără nici o pregătire la sf. Liturghie, de ce ar trebui să se apropie cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu iubire, încep și ei să devină indiferenți ori chiar să nu mai creadă. Sentimentele acestea ireligioase se manifestează în necercetarea bisericii și neascultarea sfintei Liturghii din partea familiarilor acelu preot, care nu ia în socotință prescrierea bisericii din Liturghier, unde limpede și pe înțelesul chiar și a celor mai mărginiți dispune așa: *vrând preotul, să săvârșască Liturghie este dator mai înainte de toate să fie mărturisit și împacat cu toți, și să nu aibă ceva asupra cuiva, și să-și apere, cât va putea, inima de cugete rele, și să se contenească din de seară, și priveghiând până la timpul Liturghiei...* etc.

Din neluarea în socotință a acestor prescise, în conformitate întru toate cu dogmele bisericii noastre, urmează cazuri dureros de triste, ce îți sunt cunoscute și ție. Așa: moșul ca țăran eră aproape bigot, mergea regulat la biserică, se închină cu multă evlavie și vărsă lacrimi, când vedeă că fiul lui servește la altarul Domnului. Fiul moșului, preotul, răcit în zel și puțin în credință, fără seninătatea sufletului, care se poate susține prin rugăciuni și meditațiuni asupra adevărilor veșnice, cum și prin abnegație și înfrânare trupească, — împlinește toate slujbele numai așa ca să-și plătească urechea. Activitatea aceasta de mercenar o observă mai întâiu familia

lui, care din întreagă viața capului ei își formează judecata, că acela nu din convingere face, ce biată face, ci fiindcă trebuie să trăiască din ceva și să-și susțină și pe ai săi. Dacă n'ar fi așa, — își zic căsenii, — altcum s'ar purtă, lucră și vorbi, atunci l-ar vedea zilnic, rugându-se și ocupându-se, cât de puțin, cu celea ce se țin de chemarea lui, i-ar observa „sporirea vieții și a credinței și a înțelegerii spirituale”, atunci ar fi sfătuiți și îndemnați și ei (soția, feciorii, fetele, servitorii și servitoarele preotului) să fie cei mai regulați și mai frecvenți ascultători ai sfintei Liturghii și cei mai cucernici în decursul aceleia. De vremece aceasta nu se întâmplă, membrii familiei unui atare preot, (cum sunt și cei ai vecinului tău), sunt cei mai neregulați cercetători ai bisericii și cea mai neastâmpărată, mai superbă, și mai pretenzivă asistență. Din o astfel de familie numai neputința materială, ori intelectuală mai face preoți, de regulă tot așa de răi ca tatăl lor. Fiii, cari îmbrățișază carieri civile, sunt, în atâtea cazuri, pe față necredincioși, ori cel puțin cu o viață creștinească înghețată. De aici și faptul că din o astfel de familie, să zicem, de avocat, jude, inginer, ori medic nu se mai rumpe nimeni, tinăr de seamă, care, preoțându-se, ar putea lucra foarte ridonic pentru lăpirea credinței vii și pentru deșteptarea interesului religios în pătura cultă a societății românești.

Iată, iubite, scara decadenței religioase a unei familii, iată un trist tablou în viața poporului nostru: moș-țăran: cucernic; fiu — preot: indiferent în împlinirea slujbei lui și nepot laic — inteligent: necredincios!

Recunosc eu, că sunt cazuri, când și în societatea celor buni cresc și se desvoaltă indivizi perversi, așa în societatea bunului și cucernicului profet Eliseu a fost servitorul rău Giezi, în societatea dulcelui Isus și a apostolilor a fost cea mai detestabilă caricatură a darului dumnezeesc: Iuda, din societatea înflăcăratului Apostol Pavel s'a depărtat Dimas etc. Regula însă e: cum sancto sanctus eris, cum perverso perverseris, ori, cum cetim în psalm (17, 27.): „Cu cel cuvios cuvios vei fi”.

Faptul, că vecinul tău și poate și altul, nu se pregătește pentru celebrarea deamă și cu fruct — și pentru el — a sfintei Liturghii, își are izvorul în nereflectarea lui la Trupul real al Domnului Isus în sfântul Sacrificiu euharistic, ca să nu zic în necredința lui. Dacă el ar reflectă, că în sf. Jertfă euharistică,

sub speciile pâinii și a vinului, se află Hristos cu toată ființa sa și cu plenitudinea tuturor perfecțiunilor sale, — că acolo e Acela care e Fiul natural alui Dumnezeu, născut dela Tatăl, care e Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat; dacă ar reflecta, că acolo nu-i pâine și vin, nu-i un om sfânt, nu-i Moisi cu alui credință nestrămutată în Dumnezeu, nu-i Elie cu sufletul lui mare, plin de focul însuflețirii pentru o cauză dreaptă, nu-i Ieremie, din ochii căruia iubirea învâpăiată pentru popor îi stoarce lacrimi și nu-i Ioan, care cu vieța și cu cuvântul lui puternic predică pocăință în pustie, ci este Acela, despre care învățăcelul cel iubit scrie: „Întru început eră Cuvântul, și Cuvântul eră la Dumnezeu și Dumnezeu eră Cuvântul”: atunci, stând înaintea sf. Cuminecături, ar mărturisi și el cu sf. Petru: „Tu ești Hristos fiul lui Dumnezeu celui viu“.

Adevărul acesta crezut și mărturisit cu toată tăria ne silește, cum iubirea și sentimentul datoriei silește, să ne pregătim cât mai conștientios la celebrarea sfintei Liturghii și dela recunoașterea acestui mare adevăr atârână și felul omajului manifestat față de Euharisticul Isus, cum și încrederea ce ne-o punem în El. Pentru buna primire a unui prietin iubit, ori a unui oaspe înalt alergăm și cheltuim mult, ordinăm și curățim exemplar casă, mobile și vestimente, culegem și-i oferim flori. Așa face și un suflet bun, un suflet aristocratic de preot, care e în clar cu înalta lui misiune. Lucrează vesel, ca primirea lui Isus și servirea Lui să se întâmple cu cea mai mare atențiune și gingășie. Preotul, știind ce cauzează mai mare bucurie preascumpului Oaspe, își dă toată năzuința să-și curețe inima, să închipuiească pe Hristos în cugetele, sentimentele și în tendențele sale, ca așa agrăirea de *sfinția ta*, să nu fie o agrăire nepotrivită stării lui sufletești, ori plină de ironie, ori o simplă uzanță, ci să fie o haină, care acopere ceva real, anume vieța preotului în adevăr sfântă, ori cel puțin năzuința, râvna lui serioasă și constantă spre sfințenie.

Iubite, Isus nu numai de mult, în părțile Cesareii lui Filip, ci și azi, din tabernaculele și de pe mesele altarelor, întreabă pe învățăceii lui: „Cine zic oamenii, că sunt eu fiul omenesc”? Iar ei răspund: mărturisesc aproape toți, că tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu. La întrebarea „dar voi ce ziceți, că sunt eu?": de cine mă țineți prin purtarea voastră, cugetele, cuvintele și cu faptele voastre? Ce credeți voi,

cari, fiind păstorii și luminătorii poporului, aveți datorința de a fi mai credincioși și mai elevați în sfințenia moravurilor bune decât laicii?... Oare vecinul tău, care numai îmbrăcat în ornatele sacre te mai ispitește, să crezi, că e preot, ar putea răspunde și el în corul atâtor buni: „Tu ești Hristos fiul lui Dumnezeu celui viu“? Iar dacă ar putea răspunde așa, fie cât de încet, ori sfios, pentru ce nu face mărturisirea aceasta și cu practica vieții lui, pentru ce nu dovedește și în faptă, că el înțelege datorința mare de a se pregăti bine, atât remot cât și proxim, la celebrarea deamă a sfintei Liturghii? Pentru că, judecându-l cu toată compătimirea, nu reflectează la prezența reală a Domnului Hristos în sf. Sacrificiu liturgic.

Spre nefericirea lui, nici nu are pe nimeni în nemijlocită apropiere, care, din iubire ori din milă, să-l avertiseze cât mai des la datorința de a se pregăti la Liturghie, trăind și lucrând ca un „apostol alui Isus Hristos“. Rola aceasta, în locul întâiu, ar privi pe soția lui. Se pare însă, că ea nu înțelege rostul unui preot, nici însemnătatea poziției de preoteasă. Dacă aceasta ar fi așa, cum nu este, s'ar face luntre și punte pentru îndreptarea soțului ei. Cu viața ei de inger ar încunjură ori ce ocazie, în care el ar putea să păcătuască, iar dacă ar comite vre-un păcat, cu bunătatea, fineța tactului și cu iubirea ei i-ar ajuta, să se curățească de fărâdelegi, arătându-i urmările dezaastroase ale păcatului lui în familie, în comună, în lumea aceasta și în cealaltă lume, spunându-i, că dorința ei fierbinte e, ca și în veșnicie să fie împreună fericiți, ce nu se va realiza, dacă el nesocotește Trupul Domnului. Și, când ar observă, că ajutorul omenesc e neputincios întru a face pe soțul ei, să petreacă vieață sufletească, atunci ar cere, s'ar rugă și s'ar cuceri, ca Tatăl cel ceresc să se îndure spre el și să strălucească în inima lui lumina cea nestricăcioasă a cunoștinței Dumnezeirii lui Hristos în sf. Jertfă liturgică, pe care s'o tracteze apoi cu frică sfântă și cu cea mai profundă venerațiune și adorațiune. Cum e omul! Când soțul ei voește să se prezinte între oameni, totdeauna grijește (și bine face), să nu aibă îmbrăcămintea ruptă, murdară și prost așezată pe trup; nu-i pasă însă (și face de tot rău), că el se înfățișază foarte greu rănit, necurat, ori ca un cadavru spiritual înaintea Majestății negrăite a lui Dumnezeu.

Încheiu, iubite, scrisoarea aceasta, recomandând și în rugăciunile tale cucernice pe vecinul tău, spre a obține darul

lui Dumnezeu, ca, înțelegând și făcându-și datoria de a se pregăti bine la celebrarea sfintei Liturghii, să dobândească și ei plata înțelepților și credincioșilor servitori.

Al tău

pururea devotat prietin
SENIOR.

CRONICĂ.

Mișcarea bienaliștilor. O însemnată parte a preoțimii noastre, din Arhidieceză și din Dieceza Lugojului, e compusă din persoane, cari au făcut cursul teologic de 2 ani, studiind disciplinele teologice, abreviate. Ca studii pregătitoare au 4 cl. gimnaziale; sunt însă mulți, cari au isprăvit 6 și 8 cl. gimn.; nu sunt rari nici cei cu maturitate, ori cu examen de evaluare pedagogică. Părinții aceștia sunt legați și s'au legat înșiși de o anumită comună bisericească, de regulă cu puțini credincioși și cu tot atât de puține venituri parohiale-locale. Ca apoi vre-unul să fie promovat la un beneficiu mai bun, ori să fie distins, e caz foarte rar.

Art. de lege XIII—1909, care regulează congrua preoților, stăturește beneficiul, pentru acești Părinți, în 800 cor. Va putea înțelege oricine, că, pe lângă o așa retribuție, un om inteligent, cu familie, pe care trebuie să o crească și care are multe îndatoriri sociale, în împlinirea grele de azi, nu poate să-și mulțumească nici minimul pretenziunilor. Și, dacă trăiește și ei, cei mai mulți cu mult chin, se face așa, că lucrează în brazdă cu țărani, își reduc pretenziunile la minimul posibil, sau că trăiesc din patrimoniu, ori din zestrea soțiilor. Între astfel de împrejurări fiind, nu ne mirăm, că se plâng și cearcă să li-se amelioreze starea materială. A desvâli o situație grea și a cere ajutor nu e de condamnat, și pentru aceasta pe dreptul și rațional nu se poate supăra nimeni. Din motivul acesta nu putem aproba procedura acelor, cari combat pe bienaliști pentru motive, cari — se pare — dovedesc mai mult un fel de invidie, decât un simț fin de dreptate ori dragostea, ce vrea binele tuturor. Nu putem însă avea simpatii și nu putem acorda aprobările noastre nici pentru metoda urmată de frații bienaliști. Misiunea importantă preoțească ne impune gravitate și o deosebită seriozitate în orice împrejurări și ne cere, ca în alegerea mijloacelor pentru obținerea unui scop bun să fim cât se poate mai precauți, fiindcă multe lucruri și-le pot permite laicii, ce noi nu ni-le putem. Așa, a discuta chestiunea ameliorării stării materiale în congrese anume convocate și a face agitație și propagandă pentru aceasta în ziaristică între marginile moralei și a legii, nu șede rău laicilor, dar nu se unește cu modestia, blândețea și cu pietatea clericilor.

Noi preoții ne avem forurile noastre, pe cari, în nici o chestiune, nu le putem ocoli, fără a vătăma grav disciplina, una dintre columnele bisericii. În sinoadele tractuali fiecare preot are drept la scaun și la cuvânt. Poate propune și provoacă hotărâri. Hotărârile sinoadelor se aduc la cunoștința Ordinariatului, care singur poate face pașii legali la forurile competente pentru sanarea și schimbarea unei situații nesănătoase, ori grele. — Pe calea aceasta se întâlnesc părinții bienaliști cu aprobările și dorințele de bine ale aceloră, cari vreau ca ceice sufer să fie ajutați. (sr.)

*

Criza din Biserica României. Biserica națională a României ortodoxe trece în timpul din urmă printr-o criză dintre acele, cari sunt în stare să provoace în sânul ei schimbări foarte însemnate. Adevărul cuprins în cuvintele: „litera ucide“ abia credem să se fie dovedit undeva în mod mai eclatant, ca tocmai în biserica fraților de dincolo, în care pentru locul lui Atanazie, fostul mitropolit primat, se găsește așa de anevoie cineva, care să îndrănească să-l ocupe. Da, pentrucă nu mai e vorbă despre o continuare a tradițiilor, în spiritul căroră au putut stăpâni ultimii mitropoliți-primati, cari aproape din aceleași motive necinstite au fost scoși din scaun, sau în cazul cel mai bun li-s'a luat dimisia, dacă nu se întâmplă cumva ca moartea să stavilească o desfășurare mai departe a afacerii. Acum lumea românească de oriunde s'a săturat în sfârșit să aibă în fruntea Bisericii, pe care Mântuitorul Hristos a înzestrat-o și cu nota sfințeniei, tot oameni de aceia, cari nu întrunesc condiții și calități, ce nu pot lipsi unui principe bisericesc. Dumnezeu știe, se poate că persoana viitorului mitropolit-primat va putea liniști spiritele, îndreptând cu mână de fier toate relele, ce pot urmă din „uciderea“ spiritului, mai credem însă — fiindcă e firesc să fie așa —, că se vor adevăra zisele Arhimandritului Scriban („Neamul Românesc“ din 27 Noemvrie 1911), că: „generații întregi sunt pierdute, nu le mai îndrepti decât în o măsură foarte mică; trebuie să le lași să moară în păcatele lor, numai așa mai aștepti îndreptarea Bisericii“.

La sfârșitul anului 1910 femeile române, au întemeiat „societatea ortodoxă națională a femeilor române“ cu scopul „de-a ridică prestigiul Bisericii, de-a redeșteptă în popor sentimentul religios și de-a întări credința ortodoxă, amenințată de pericolul propagandei papiste“. Adausul din urmă s'a pus numai pentru acoperirea mizeriei, ce trebuia să fie ascunsă, și care e, că s'a simțit nevoia, să se aștepte *regenerarea Bisericii lui*

Hristos din partea unei societăți de *femei*. „Asemenea minuni, secole de-a rândul nu se întâlnesc!“ Așa exclamă într'un număr din urmă „România Creștină“ și găsim, că în cuvintele ei, de astădată, se cuprinde curatul adevăr. Pentru că oricât de mult bine poate căsi din munca acestei societăți, de sigur e o supremă compromitere pentru o Biserică, când ajunge să trebuiască a fi reformată prin femei, cari în biserică trebuie să tacă, cum spune Apostolul. Oricâte suflete amorțite s'ar trezi, prin propaganda acestor femei „păstorite“, la o viciață religioasă mai conștie, va înțelege oricine, că activitatea lor în forma deja stabilită constituie cea mai palpabilă dovadă a incapacității clerului românesc.

Trebuie să se știe adeca, că această societate are comitete în fiecare din parohiile României, și aceste comitete, cari nu stau sub conducerea parohului, ci a doamnei prezidente, dirigează și controlează viciața religioasă a întregii parohii. Parohii încep să n'aibă alt rol, decât să ajute ca factori secundari pe Doamnele „președinte“ ale parohiilor, plus, să mai contribuie cu sume însemnate la augmentarea fondului societății.

Ei bine, activitatea aceasta a „societății ortodoxe naționale a femeilor române“, care în Noemvrie trecut si-a ținut deja — și încă cu mult alaiu — primul congres anual, va putea să atâte opinia publică ortodoxă împotriva pretinselor propagande, sau mai bine zis „gogorite“ papiste, dar ținta pentru care s'a înființat, aceea, de-a regenera Biserica României, — nu se va putea atinge, oricâtă energie s'ar cheltui din parte-i.

Regenerarea acelei Biserici va trebui să vină cu totul din altă parte. Și o dorim din inimă. (ar.)

*

Bancă reescompt. În ziaristica noastră aflăm articoli, frumoși ca formă și cu multă pricepere în fond despre mijloacele, ce ar trebui utilizate pentru ajutorarea poporului de rând, pe teren economic. Din toți articolii reiese dorința sinceră a scriitorilor de a se îmbunătăți soarta țăranului, devenită grea în urma împrejurărilor și — poate mai mult din nepriceperea și pentru păcatele lui. Toți vreau să se înmulțească cunoștințele, mai ales celea economice, ale țăranului, să-i sporască isvoarele de venit prin lucrarea pământului cu mai multă pricepere, prin folosirea de sămânțuri bune și instrumente economice mai per-

fecționate și ieftin procurate și prin valorizarea la timp și bine a produselor economice: a cerealelor și a animalelor.

Fără îndoială, că ceice se ocupă cu chestia aceasta au toată dreptatea, când spun, că ameliorarea sorții țăranului se poate ajunge numai cu ajutorul băncilor sătești. Acestea însă nu se pot nici înființa, nici nu pot trăi fără ajutorul unui institut mare de credit, care să le împrumute bani ieftini și să le mijlocească cumpărări și vinderi favorabile. Noi nu avem un așa institut. Va trebui însă să se creeze. Înființarea acelui institut, care va trebui să aibă cel puțin *un milion capital*, nu se poate fără colaborarea institutelor de credit și economii, ce le avem. Acestea, în proporția situațiunii lor financiare, ar putea subscrive cea mai mare parte a capitalului societar, la acestea s'ar putea atașa fundațiunile noastre, întru cât îngăduie literile fundationali, apoi, în urma unei agitații bine organizate, s'ar putea câștiga acționari cu mai multe ori mai puține acții, în tot cuprinsul locuit de Români. Bani plasati în acțiunile unui astfel de institut, care ar fi o bancă de reescompt pentru băncile sătești, nu ar produce dividendă, ce se dă acum, ci $1\frac{1}{2}\%$ până la maximum de 3%. Incolo fiecare acționar ar trebui să se mulțumească cu convingerea, că contribuie efectivă la întărirea economică și la ridicarea stării morale a poporului, din care face parte. (sr).

*

Institut „modern“ de corecțiune. E vorbă de Franța „luminată“, care în lupta sa împotriva „întunecului“ premerge tuturor statelor Europei, dacă bine înțeles aceste state vor crede, că e în interesul luminei să o urmeze. Iar ne îndoiim, că o vor face. Efectele triste ale luminării unui neam cu făclia civilizației așa numite moderne, fără Dumnezeu și religie, sunt adeca mult mai dese și mai triste, decât să ne putem teme, că aceasta „lumina“ va mai dăinui multă vreme, și că se va răspândi și'n „întunecul“ altor neamuri.

Un caz mai recent ne lămurește pe deplin. Gazetele aduc știrea, că într'un institut de corecțiune 300 fete, elevele institutului, s'au resculat împotriva superiorității, care le sileă să observe o anumită disciplină, ce nu eră pe placul acestor fete, recrutate din societatea apachilor și a social democrației ateiste. Fetele au zdrobit și nimicit tot ce le venea în drum, și ordinea s'a putut restabili numai cu ajutorul puterii armate, care a trebuit să închidă vre-o 40 dintre aceste amazoane.

Cazul e cât să poate de caracteristic pentru stările din Franța. El invederează, nu se poate mai limpede, ce poate

statul, care a scos din școli studiul religiunii, cu mijloacele sale „moderne“ de creștere.

Iată ce poate! *Poate* și trebuie să ridice în locul școlilor institute de corecțiune, unul după altul, *poate* să se fălească înaintea lumii, că este țara clasică a acestui fel de institute. Dar ca aceste institute să folosească, ca elevii lor să se îndrepteze, aceasta *nu* o poate, pentru că va rămâne pururea adevărat, că spiritul religiunii, și puterea de educație ce zace într'ânsa, nu pot fi înlocuite cu nimica sub soare. Și suntem siguri, că Franța, mai curând ori mai târziu, încă va înțelege adevărul acesta. (ar.)

*

Pentru întărirea presei creștine se lucrează în această țară din ce în ce mai stăruitor. Fondul, din care se ajută deja presa creștină, crește mereu, așa, că administratorii acestui fond au putut vesti lumii, că el a atins deja prima jumătate de milion.

Cu asta nu s'au mulțumit însă conducătorii acestei mișcări, pentru că își dau foarte bine seamă de aceea, că o adevărată întărire a presei creștine, poate urma singur prin euceriarea pentru presa bună a miilor de cititori creștini, cari se adapă azi din presa murdară, ce atât de conștient țintește la nimicirea tuturor idealelor religiei lui Hristos. Au început deci să dea mai multă importanță *agitării* prin graiul viu și tipărituri volante, acestui probat mijloc de propagandă, care se pare, că va fi în stare să lămurească pe cei neorientați asupra primejdiei ce cuprinde pentru biserică, presa pe care o sprijinesc, și va putea deșteptă într'ânșii simțul datoriei, de-a contribui în viitor singur pe altarul presei creștine.

Ne întărește în aceasta credință congresul bine succes, care în vederea acestui scop, a întrunit în 7 Ian. 6000 dintre catolicii capitalei. Interesul acesta, și mai ales însuflețirea ce stăpânește sala tixită — ca pe vremea congreselor catolice —, a redutei orășenești, este semnul cel mai învederat, că pe aceasta cale mișcarea va putea ajunge la adevărate rezultate. În congres s'a stăruit mai ales asupra faptului, că organele de presă celea mai puternice, și prin urmare celea mai sprijinite din partea cititorilor, stau în serviciul mișcării francmasoue (Prof. Miklóssy), și că o regenerare a elementelor creștine se poate numai prin regenerarea presei, acest „Napoleon al veacului modern“ (Dr. Krüger).

Ne bucurăm de orice mișcare, care are în vedere înfrângerea puterii elementelor dușmane creștinismului. E firesc deci să ne manifestăm bucuria și pentru mișcarea conștientă a catolicismului maghiar, care simte în sfârșit că, urmând tradițiilor din trecut, în curând ar ajunge soarta Franței și a Portugaliei. Iar o slăbire a catolicismului maghiar în favorul curentului, ce alungă din scaunele lor pe Arhieriei Portugaliei, ar însemna și pentru noi, și peste tot pentru orice confesiune creștină, o stare cât se poate de deplorabilă. (ar)

*

Arderea cadavrelor. În lupta pe care o poartă francmasonii împotriva ori cărei forme a creștinismului, dar cu deosebire împotriva catolicismului, nimica nu le scapă din vedere. Nici un mijloc, prin care se poate slăbi cumva credința în Dumnezeu, în nemurirea sufletului, în viața de după moarte, nu rămâne neexploatat.

Un astfel de mijloc este și ideea resuscitată în nenumărate rânduri, de-a nu se mai pune cadavrele în pământ, precum s'a obicinuit aproape întreagă omenimea, ci de-a se arde. Spre scopul acesta se stăruie cu mută îndârjire pentru ridicarea așa numitelor *crematorii*, în cari să poată fi arși aceia, cari și după moarte vreau să rămână apostolii ideilor pe cari le profesau în viață. Ideile acestea „avansate“ au găsit resunet deja și'n capitala noastră, unde clica francmasonă, care are conducerea acestui oraș îmbâcsit de populația jidovească, a și votat 200,000 cor. pentru ridicarea primului crematoriu din aceasta țară. Afacerea încă nu e terminată, pentru că hotărîrea orașului nu are încă aprobarea guvernului și se poate nici să nu o capete, pentru că a început să miște și elementul creștin, dar înscamnă foarte mult și rezultatul la care au ajuns până acum.

Arderea cadavrelor nu se opune nici unei dogme a creștinismului, ba în multe părți ale Indiei, unde păgânii au acest obicei, se permite ca și cadavrele creștinilor să poată fi arse. Dacă cu toate acestea, Biserica luptă împotriva uneltirilor francmasonie, o face pentru că trebuie să se opună din toate puterile motivelor meschine, cari țin aceeași chestie la suprafață.

Am crezut, că trebuie să fixăm acest lucru, fiindcă e bine să se știe, că Biserica, care astăzi se împotrivește arderii cadavrelor, ca unui lucru, care jignește pietatea față de cel mort, în viitor, când se va fi dovedit, că așezarea în pământ a cadavrelor este primejdioasă din punct de vedere igienic, va putea,

fără cea mai mică greutate, să ridice opreliștea categorică de azi. Până când însă, aceasta nu e dovedit, ci din contră se crede, că introducerea crematoriilor, cari n'ar putea fi așezate decât în anumite centre, ar periclita neasămănat mai tare solubritatea publică, ca cimiteriile de azi, despre cari nu se știe să fi produs ceva molimă —, până atunci nu vom preferi să fim arși. Dar nu vom lăsa mai ales, ca ideea arderii cadavrelor să fie exploatată în detrimentul credinței noastre în Dumnezeu și'n viața de după moarte. (ar.)

*

Bancă catolică. Pentru administrarea averilor fundationale ale bisericii latine dela noi, cercurile competente vor întemeia în curând banca „Hungaria“.

Aceste averi s'au administrat până acum în fiecare dieceză din partea unei administrații centrale, care eră sub ocrotirea deosebitelor capitluri. Capitalul acestor fundații trebuie să rămână neatins, iar interesele se împărtesc în formă de burse, stipendii misale ș. a., după intențiunea fundatorilor. E limpede însă, că pentru ca să se poată împărți interesele aceste, (cari de obicei sunt 5 %), capitalul trebuie învârtit.

Aceasta învârtire se întâmplă până acum mare parte prin împrumutarea cu 6 % a capitalului, la persoane de acelea, cari oferiau garanță absolut sigură, și anume mai ales prin întabulare. Dar de multeori se întâmplă, că sumele disponibile nu puteau fi astfel împrumutate, și așa erau silite administrațiile centrale să plaseze banii la institute financiare, de unde luau abia 3—4 %, așa că acest fel de învârtire prezintă un minus destul de însemnat. Acest neajuns vreă să-l elimineze noua bancă, pe lângă care vor rămâne și administrațiile centrale de până acum, dar numai ca filiale de ale băncii.

Motivele înființării băncii „Hungaria“ nu sunt deci confesionale, — cum au fost prezentate din partea grupărilor financiare jidovești —, de nu cumva poate fi numit confesionalism o îngrijire mai conștientioasă și mai corespunzătoare veacului, a averilor bisericesti. Atâta e sigur, că „Hungaria“, în felul cum e contemplată, chiar să nu între în cadrele ei toate eparhiile latine, încă va fi una dintre celea mai puternice bănci ale țării. și desigur aceasta e cauza confesionalismului, ce se pretextează. (ar.)

*

Episcopia gr. cat. maghiară. Ziarele aduc informația, că ministrul de culte, contele Ioan Zichy, a terminat lucrările pregătitoare pentru înființarea unei Episcopii gr. cat. maghiare. Viitoarea episcopie s'ar compune din vreo 170 de parohii, cea mai mare parte astăzi sub jurisdicția episcopilor ruteni dela Munkács și Eperjes. Cam 50 de parohii însă ar fi a se rupe de sub cârma Mitropolitului dela Blaj (25), a episcopului dela Orade (22) și dela Gherla (2). Ba noi avem informația, că se și lucră pe alocuria, din partea administrației politice, la noi, fără știrea preoțimii, ca singuratică parohii să-și exprime aderența lor la mișcarea aceasta.

Fără îndoială, mișcarea cuprinde pentru biserica noastră o primejdie ce poate fi destul de aproape. Dar, de altă parte, nu ne-am pierdut nădejdea în priveghiarea trează a celor ce sunt puși în fruntea bisericii noastre, că vor face toți pașii la locurile cuvenite, pentru ca primejdia să fie înlăturată.

Și în lupta pentru înlăturarea ei, credem că una vom fi, intru a sprigni pe episcopii noștri, cu toții, preoți și mireni.

Și nu avem temeiul să ne pierdem nădejdea în aceea, cari au apărut în totdeauna misiunea înaltă, ce o are biserica unită în sinul poporului românesc. În punctul acesta, ca și în punctul „autonomiei catolice“, credem, că niciodată nu vom ajunge să luăm, — cum scrie „Tribuna“ într'un număr de curând — hotărîrea de a ne îndepărta cu un salt mai hotărîtor dela marginea mormântului...

Fără de „autonomie bisericească națională“, și totuș suntem mai tari și mai stăpâni pe destinele noastre, decât cei ce o au! (m.)

Cărți și reviste.

Dr. Augustin Bunea și unirea noastră cu Roma, de Dr. Elie Dăianu. În cadrul parastasului anual al bisericii din Cluj, pentru mortul mare Dr. Aug. Bunea, părintele protopop Dăianu a rostit, la 10 Dec. 1911, un discurs panegiric, cu tema de mai sus. Discursul s'a tipărit în „Unirea“ și acum în broșură, în tipografia „Carmen“, Petru P. Barițiu, Cluj.

Mânecând dela actul de acum 200 de ani, al sfintei Uniri, a cărei istorie a lămurit-o regretatul Bunea așa de mult,

prin scrisul său, Păr. Dăianu zugrăvește în colori liniștite și calme fondul sufletesc al acelora, cari au încheiat acel act, reasumând și prezentând la sfârșit sfânta noastră Unire așa cum a fost și acum este ea, ca „un act de înțelepciune dreaptă și de armonizare împăciuitoare; un act de romanitate și de creștinătate, în aceeaș vreme“.

Broșurica de 30 pag. 8° mic, se poate pune cu bun folos în mâna cărturăriei și a poporului nostru. Noi nu avem decât cuvinte de laudă și de recunoștință pentru ea. (m).

*

„*Taina pocăinții*“. Studiu pastoral de *Ioan Hanzu*, preot ort. rom. Sibiu 1911. Sub îngrijirea dlui Dr. Nicolae Bălan, profesor de dogmatică în seminarul Andreian din Sibiu, apare „Biblioteca Bunului Păstor“, care are menirea să scoată broșuri în folosul activității pastorale a preoților „ca iubirea de Hristos și de slujba Lui să nu scadă, ci să crească spre binele oamenilor“. Numărul 1 al acestei biblioteci începe cu studiul citat mai sus despre taina pocăinții. Scopul bibliotecii e foarte nobil, dar deziluzia ce-am încercat-o, citind acest prim număr a fost foarte amară. Broșura băjbaie de greșeli și încă nu mici. Iată câteva!

1. Nu se face deosebire între materia remotă și proximă a sacramentului peninții. De materie proximă a acestui sacrament se socotește numai mărturisirea, lăsându-se afară părerea de rău și facerea destul.

2. Enunță, că efectul mărturisirii este iertarea tuturor păcatelor săvârșite după botez, eventual după ultima mărturisire validă și a pedepselor. Noi știam, că nu e necesar să ni-se ierte toate păcatele. Pot să se ierte celea mortale, fără celea veniale; iar un păcat venial poate să ni-se ierte independent de altul tot venial. Intre efectele mărturisirii trebuie înșirate și iertarea pedepsei vremelnice, reînvierea meritelor amorțite prin păcat, și grația sacramentală.

3. Intre cerințele primirei cu vrednicie a acestei taine înșiră apoi și propusul firm și credința (ar mai ti putut înșira speranța, etc.) fără a aminti, că e destul, ca acestea să figureze implicite, iară nu explicite.

4. Afirmă. că canonul nu ar avea și înțeles de pedeapsă, prin care penitentul ar satisface dreptății dumnezeiești. Aceasta, adaugem noi, e o inovație a teologiei ortodoxe moderne, care n'are bază în sfinții părinți.

5. Cine i-a spus autorului, că la romano-catolici mai e și obiceiul de a se face mărturisirea și în scris? Se vede, că D-sa cunoaște mai bine raporturile din această biserică, decât noi, cari am petrecut ani de-arândul în sânul ei, am învățat la universitățile ei și am citit o mulțime de autori clasici, cari afirmă unanim, că mărturisirea, dacă nu e vocală e invalidă!

6. Scriitorul nu face deosebire între forma esențială (a formulei de deslegare), recerută pentru valoarea sacramentului, și forma rubricală.

7. Înșirarea cazurilor, când are să se dea deslegare sub condițiune, este foarte mancă.

8. Intr'un loc (pag. 18) spune c'ar trebui să se impună canonul după deslegare, iar în alt loc (pag. 35) înainte de deslegare.

9. Ce privește întrebările, de a-se pune la o mărturisire generală, din partea preotului, înșiră în locul al doilea întrebarea: „îți pare rău de păcatele săvârșite și te căiești din toată inima“? Aceasta întrebare trebuie pusă la urmă după ce penitentul și-a desvălit tot sufletul, iar nu aproape la început.

10. Nicăiria nu face deosebire între păcatele mortale și veniale; nicăirea de datorința preotului de a întrebă de numărul păcatelor de moarte, și împrejurările cari schimbă speția păcatelor.

11. La porunca a șasa (D-Sa o socotește de a șaptea) omite întrebările referitoare la cugetele, poftetele, vorbele necurate, ascultarea vorbelor necurate etc. Tot așa nu face amintire nici baremi în treacăt despre diferitele specii, fie după fie contra naturii ale păcatelor trupești.

12. În scaunul mărturisirii tot insul *fie chiar și preot*, se înfățișează ca vinovat, deci n'au rost cuvintele „Eu păstor păcătos nu sunt judecător, ca să te judec pe tine, ci sunt numai martor ales de tine față cu Dumnezeu“. Preotul n'are să-și aroage nici un privilegiu, când se mărturisește.

13. Reflexia dela pag. 34, că preotul să nu pună întrebări, când observă, că penitentul nu o voiește aceasta, dorind ca preotul să nu-i cunoască toată nemernicia lui — care reflexie se bazează pe presupunerea, că preotul în aceste cazuri prea ușor n'ar primi nici un răspuns direct, sau în cazul cel mai bun, o mărturisire falșă — e de-adreptul imorală. Celce nu

vrea să dea lămuririle necesari e nevrednic din capul locului de a primi aceasta taină.

Am mai putea continua. Sed immensum jam spatiis confecimus aequor. Punctele scoase la iveală sunt prea destule, pentru dovedirea superficialității acestei lroșuri, care se estinde pe 59 pag. format mic și se vinde cu... (an).

*

„Amvonul“, organul societății Clerului român din București, în Nr. 9—1911 aduce o cuvântare rostită de Iconomul Ilie Teodorescu, în Consistoriul Superior Bisericesc, asupra propagandei papiste.

Se vede că și în cercurile mai înalte ale bisericii ortodoxe din România, mai găsesc încă ascultare — dacă nu și aprobare — ieșiri pătimașe ca și aceasta a parohului bis. Amza din Capitală, dar cu toate acestea nici prin minte nu ne trece să ne ocupăm de învinuirile și aserțiunile neîntemeiate, din cari este încheată cuvântarea pâr. Iconom. Ele cad dela sine, și în urmă sunt lucruri vechi, asupra cărora lumea nepreocupată și-a format deja judecata, care se deosebește esențial de cea a p. Teodorescu

Un singur lucru este, care ne atrage luarea aminte. Pâr. Iconom aduce adecă la cunoștința Consistorului „cazul doctorului Bălan, care și-a permis ca prin scrisori aflate în mâinile noastre, să facă muștrări. să anatemizeze pe 2 călugărițe înșelate de dânsul și revenite în sinul ortodoxiei“. Iată o învinuire nouă, care se aduce pâr. Dr. Bălan, în cel mai înalt for bisericesc, și încă în prezența ministrului cultelor. Ei bine, cunoaștem și noi „cazul“, și suntem în poziția să putem da cea mai categorică desmințire. Nu e adevărat, înainte de toate, că pâr. Dr. Bălan ar fi „înșelat“ 2 călugărițe, deoarece acele trecuseră la catolicism de bună voie, încă în luna Maiu 1908, când pâr. Dr. Bălan era în slujba mitropoliei Blajului. Nu e adevărat apoi, că ar fi anatemizat pe aceste călugărițe „revenite în sinul ortodoxiei“ și desfidem pe pâr. Iconom Teodorescu să dovedească când, prin ce rit și formă s'a întâmplat această excomunicare. Astfel din toată învinuirea adusă pâr. Dr. Bălan rămâne, că ar fi „muștrat“ pe cele 2 călugărițe, ceea ce trebuie înțeles așa, că în vremea când erau catolice a cercat să le întărească în credință. O fi și asta păcat?!

Și vedeți, pentru atâta lucru se alarmează o țară întregă! (ar.)

*

„*Revista Teologică*“ din Sibiu, în ultimul său număr (21—22) are de nou ceva „pentru Cultura Creștină“. Este un articol, în care D. Gh. C. (Comșa), cel cu jurământul anti-modernist, care ne îndemnă mai dăunăzi, așa numai incidental, dar cu tot dinadinsul să ne separăm de Roma, cearcă să răspundă la ceea ce-am crezut că trebuie să-i reflectăm în Nr. 19 al acestei reviste. Nu face vorbă multă, și eră mult bine, dacă nu făcea nici „atâta“ vorbă, pentru că mărturisim sincer, că după celea ce ne spune, nu ne simțim ispițiți să retractăm, din celea ce-am scris, nici măcar o singură iotă.

Dacă însă D. Gh. C. face, din motive ușor de înțeles, puțină vorbă, cu atât mai multă vorbă se face în jurul răspunsului pe care-l dă D. Simion Gocan, la reflexiile „R. T.“ asupra ideilor cuprinse în articolul său „Litera ucide“. Se spune aici, că p. Scriban înțelege *altfel* ceea ce-a reprodus Dl Gocan dintrânsul, iar din Iorga se citează pentru slăbirea unor aserțiuni mai vechi, altele mai nouă, și în deosebi cuvintele sale categorice: „ortodoxie a fost, ortodoxie este, ortodoxie rămâne“. („Neamul românesc“ Nr. 128—9, 1911). „Rev. Teol.“ — așa ni-se spune apoi — recunoaște scăderile din biserica ortodoxă, ca să le poată înlătura, și nu face ca pașiștii cari acopere scăderile (așanumitele „rătăcirii funeste“ despre cari „R. T.“ ar avea multe de spus) din biserica lor. Pe urmă se cere cu stăruință răspuns la întrebarea: „în numele cărui spirit, teologi ai bisericii apusene susțin, în veacul al XX-lea, în cărți provăzute cu clauzula de aprobare a autorității lor bisericești, că biserica catolică are dreptul de a decretă uciderea ereticilor?“

Asupra *înțeleșului* cuvintelor pâr. Scriban nu ne mai oprim, și credem că tot așa putem trece și peste părerile mai noue ale D. Iorga. D. Gocan în articolul său „Litera ucide“ nu a făcut doar altceva decât a ajutat și el la desvălirea scăderilor din biserica *răsăriteană*, deci nu numai din cea ortodoxă ci și din cea unită, papistă, și mai adaugem, a făcut-o, „ca să se poată înlătura. Că apoi a găsit în biserica răsăriteană mai puțin spirit ca la cea apuseană, în acest punct ar putea conveni cu D. Gocan și „R. T.“ Referitor la întrebarea, care desvălește intențiunea criminală a unor teologi apuseni de a ucide ereticii și în veacul al XX-lea — fie-ne permis să ne interesăm de titlul acestor cărți, precum și de autorii lor. Vine vremea, că vor fi teologi de-ai bisericii apusene ca d'alde Iosif Renè Villatte de dureroasă amintire, ori — mai știi? —

vre-un Èbert András. Cerem lămuriri! Și le așteptăm cu sufletul liniștit, întocmai ca și dovezile despre acele „revoluții“ a dogmelor catolice, pe cari „unii vreau să le înfățișeze ca o „evoluție“ a lor“. (ar.)

*

„*Solia satelor*“. Sub acest titlu a început se apară săptămânal, în Cluj, o foaie poporală, sub îngrijirea dlor V. Drăgan și Alexandru Lupeanu. Foaia se înfățișează în o haină frumoasă românească, cu conținut bine îngrijit și creștinesc. Din darul lui Dumnezeu avem destul de multe foi scrise pentru luminarea poporului, toate vrednice să între în casele țăranilor nostri și să stee de vorbă cu ei, toate muncesc pentru binele fraților nostri mai mici, dar au în vedere mai mult binele lor material. „*Solia satelor*“ însă privește și la altceva.. la suflet. Ea vrea adecă cultivarea armonică a trupului și a sufletului, vrea ca acești doi frați să se ajute împrumutat: virtuțile morale să fie izvorul progresului material și a libertății adevărate, iar bunăstarea generală să sprijinească și ridice moralul poporului. Din motivul acesta dorim „*Soliei Satelor*“ cât mai mulți sprijinitori, dorim să vestească multe bucurii, să ducă multe mângăieri în comunele noastre și să aibă viață îndelungată ca *foaie poporală*. Abonamentul e 2 cor. pe $\frac{1}{2}$ an și 4 cor. pe anul întreg. (an.)

*

Sub titlul „Freidenkerpläne“ (planuri francmasonice), Nr. 1 din acest an a revistei „*Katolische Kirchenzeitung*“ denunță lumii creștine cel mai nou atentat care se pregătește împotriva bisericilor creștine (de orice confesiune) prin un deciz a ultimului congres al francmasonilor, ținut în Düsseldorf. În acesta s'a hotărît publicarea, în massă enormă, a unor foi volante, cari să cuprindă. în întrebări scurte, toate obiecțiunile și dificultățile ce pot fi ridicate împotriva creștinismului.

„K. K.“ publică un proiect de astfel de întrebări, dintre cari multe sunt foarte potrivite pentru a clătină încrederea în S. Scriptură, mai ales a tinerimii școlare, dar chiar și a adulților cu mai puține cunoștințe teologice, și din bună vreme atrage luarea aminte a cercurilor competente asupra acestui captivant mijloc de propagandă a ideilor francmasonice. (ar.)

*

În „*Biblische Zeitschrift*“ (a. IX, fasc. I, p. 76), prima revistă germană de specialitatea studiului biblic, găsim o recenzie foarte favorabilă; discursului inaugural a lui V. Zapletal O. P., tradus și românește de Păr. I. M. Lucaci O. P. și reprodus în broșură, din revista noastră, sub titlul: *Câteva dintre problemele exegezei Testamentului Vechiu*.

Schițând cuprinsul și ideile principale ale Păr. Zapletal asupra temei ce o tratează, numește acest discurs: eine einfach gehaltene, aber durch die Macht der angeführten Tatsachen um so mehr überzeugende Ansprache (o alocuție ținută în termeni simpli, dar, prin puterea argumentelor aduse, cu atât mai convingătoare). Anunțând apoi apariția ediției a 2-a, a originalului nemțesc, expunerile Părintelui Zapletal le numește: wertvolle Ausführungen. (fasc. III. pag. 293).

— La administrația revistei noastre se mai află un număr oare-care de exemplare din traducerea românească, precedată de un cuvânt despre studiul sfintei Scripturi de Păr. I. M. Lucaci, cu prețul de 50 fil. În primul rând, discursul lui Zapletal, tradus azi aproape în toate limbile europene, a fost menit publicului laic, și așa și noi atragem asupra lui atenția mai ales a intelectualilor noștri laici. Tema este de o deosebită actualitate științifică și e tratată cu competența cuvenită. (m.)

Cărți intrate la redacție:

Dr. Elie Dăianu, Dr. Augustin Bunea și Unirea noastră cu Roma. (Discurs panegiric) Cluj, 1912.

T. Popovici, Carte de cântece pentru scolile primare, gimnazii inferioare, scoale reale, civile și preparandii. 2. Părți. Sibiu 1911. Prețul 1'60 cor.

Ioan Hanzu, Taina pocăinții, (Studiu pastoral). Sibiu, 1911.

Calendarul catolic pe anul 1912. Iași, 1912. Prețul 60 bani.

Iosif Gerely, A. Katechézis az apostolok idejében. Budapest 1911.

TELEFON.

Aceia dintre stim. nostri abonați, cari nu se gândesc la păstrarea colecției revistei noastre — ne pot face cele mai bune servicii reînnapoindu-ne nr.ii 4 și 6, cari nouă ne lipsesc, și ni-se cer din alte părți. Anticipăm mulțumitele noastre.

Dr. R. Lugej. Vă mulțumim pentru atenție, și promitem că îndatăce vom fi câștigat informațiile, cari vor putea lămurii chestia definitiv — vom da cuvenitele lămuriri.

S. B. Mighindoala. Dacă voiți a intra ca membru în »reuniunea de misiuni«, adresați-vă președintelui reuniunii, Părintelui canonic Dr. I. Marcu.

I. B. Lenchincioara. Ținând cont de prescrierile regulilor IV. și V. ale Evanghelistariului (p. 287, în săptămâna înainte de Nașterea Domnului, 1911, au trebuit cetite Evangheliile din săptămâna a 14-a dela Înălțarea sfintei cruci. (Evangh. p. 142 și nr. — 2). Ai lucrat corect, făcând Vineri, înainte de Naștere (1911), Oarele canonice, fără să celebrați vre-o Liturghie. Așa dispun și rubricile Mineiului (ediț. din 1910) dela pag. 439 și 458.

I. C. Kővdrhosszufalu. Cvităm cu mulțumite abon. până la 31 Decembrie 1912.

A. M. Nagynyires. Să credeți, că de aci se spedează și exemplarul Dv. foarte regulat — vina poate fi numai în posta Dv.!

M. Sieumaghierus. Cu ceeace ne scrieți, suntem învoiți.

SUMARUL:

Dr. Ioan Coltor: Viețile sfinților de azi. — **Petru Suci:** Un scriitor sas din veacul XVII despre noi. — **Dr. Ioan Bălan:** Autorii cărților liturgice. (IV.) — **Senior:** Datorința preotului de a-se pregăti la celebrarea sf. Liturghii. — **Cronică:** Mișcarea bienaliștilor (sr.); Criza din Biserica României (ar.); Bancă de reescompt (sr.); Institut »modern« de corecțiune (ar.); Pentru întărirea presei creștine (ar.); Arderea cadavrelor (ar.); Bancă catolică (ar.); Episcopia gr.-cat. maghiară (m.). — **Cărți și reviste:** Dr. Augustin Bunea și unirea noastră cu Roma, de Dr. Elie Dăianu (m.); »Taina pocăinții«. Studiu pastoral de Ioan Hanzu (an.); »Amvonul« (ar.); »Revista Teologică« (ar.); »Soliasatelor« (an.); »Katholische Kirchenzeitung« (ar.); »Biblische Zeitschrift« (m.); Cărți intrate la redacție. — **Telefon.**

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.
Proprietar-editor: Membrii redacției.